

Dutch

Het recht van het dove kind om tweetalig op te groeien

The Dutch translation of

“The right of the deaf child to grow up bilingual”

by François Grosjean

University of Neuchâtel, Switzerland

Translated by Corrie Tijsseling

This translation was made possible by a collaborative project between the University of Neuchâtel, Switzerland (Language and Speech Laboratory) and Gallaudet University (Signs of Literacy Program) and was funded by The Parthenon Trust and the Elysium Foundation.

Het recht van het dove kind om tweetalig op te groeien.¹

Francois Grosjean
Universiteit van Neuchatel, Zwitserland
Vertaald door Corrie Tijsseling.

Elk doof kind, ongeacht het niveau van zijn/haar gehoorverlies, dient het recht te hebben om tweetalig op te groeien. Door de beheersing en het gebruik van zowel een gebarentaal als een gesproken taal (in de geschreven, en waar mogelijk, in de gesproken modaliteit), zal het kind de volledige ontwikkeling van zijn/haar cognitieve, linguïstische en sociale vaardigheden bereiken.

Wat een kind moet kunnen met taal

Het dove kind moet met taal een aantal taken kunnen vervullen:

1. Zo vroeg mogelijk kunnen communiceren met ouders en gezinsleden.

Een horend kind verwerft taal normaal gesproken in de eerste jaren van het leven met als voorwaarde dat hij/zij blootgesteld wordt aan taal en taal kan waarnemen. Taal is een belangrijk middel om sociale en persoonlijke banden tussen het kind en zijn/haar ouders te ontwikkelen en verstevigen. Wat geldt voor het horende kind moet ook gelden voor het dove kind. Hij/zij moet zo vroeg, en zo volledig als mogelijk, in staat zijn om met zijn/haar ouders te communiceren door het gebruik van een natuurlijke taal. Door taal ontstaat een groot deel van de genegenheid en binding tussen ouders en kind.

2. Het ontwikkelen van cognitieve vaardigheden in de kinderjaren.

Door taal ontwikkelt het kind cognitieve vaardigheden die noodzakelijk zijn voor zijn/haar persoonlijke ontwikkeling. Onder deze vaardigheden vinden we verschillende manieren van redeneren, abstraheren, onthouden van informatie, enzovoort. De totale afwezigheid van taal, het aannemen van een niet-natuurlijke taal of het gebruik van een taal die weinig bekend is of wordt waargenomen, kan grote negatieve gevolgen hebben voor de cognitieve ontwikkeling van een kind.

3. Verwerven van kennis over de wereld.

Het kind zal kennis over de wereld voornamelijk verwerven door middel van taal. Als hij/zij kan communiceren met ouders, andere gezinsleden, kinderen en volwassenen, zal hij/zij kennis over de wereld opnemen en uitwisselen. Het is deze kennis die op haar beurt weer dient als basis voor de activiteiten die in het onderwijs zullen plaatsvinden. Het is ook de kennis van de wereld die taalbegrip vergemakkelijkt. Er is geen wezenlijk taalbegrip zonder ondersteuning van deze kennis.

4. Volledig kunnen communiceren met de omgeving.

Het dove kind, zoals ook het horende kind, moet in staat zijn om volledig te kunnen communiceren met degenen die deel uitmaken van zijn/haar leven (ouders, broers en zussen, leeftijdsgenoten, onderwijzers, verschillende volwassenen, enzovoorts). Communicatie moet plaatsvinden met een optimaal niveau van informatieverstrekking, in een taal die passend is voor de communicatiepartners en in de betreffende situatie. In sommige gevallen zal dit gebarentaal zijn, in andere gevallen zal dit gesproken taal zijn (in één van zijn modaliteiten), en soms zullen de talen elkaar afwisselen.

¹ Deze korte tekst is het resultaat van het nadenken gedurende vele jaren over tweetaligheid en doofheid. Degenen die jonge dove kinderen omringen (ouders, doktoren, taalpathologen, leerkrachten) zien dove kinderen vaak niet als toekomstige tweetalige en biculturele individuen. Voor deze mensen heb ik dit artikel geschreven. Ik wil graag de volgende collega's en vrienden bedanken voor hun commentaar en suggesties: Robbin Battison, Penny Boyes-Braem, Eve Clark, Lysiane Grosjean, Judith Johnston, Harlan Lane, Rachel Mayberry, Lesley Ilroy, Ila Parasnis en Trude Schermer.

5. Ingeleid worden in de cultuur van twee werelden.

Door middel van taal moet het dove kind in toenemende mate een lid worden van zowel de horende wereld als de Dove wereld. Hij/zij moet zich, in ieder geval gedeeltelijk, kunnen identificeren met de horende wereld die bijna altijd de wereld is van zijn/haar ouders en gezinsleden (90% van de dove kinderen heeft horende ouders). Maar het kind moet ook zo vroeg mogelijk in contact komen met de wereld van Doven, zijn/haar andere wereld. Het kind moet zich in beide werelden op zijn/haar gemak voelen en moet in staat zijn om zich zoveel mogelijk met beide werelden te identificeren.

Tweetaligheid is de enige manier om aan deze behoeften te voldoen

Tweetaligheid is de kennis en regelmatige gebruik van twee of meer talen. Een tweetaligheid waarbij sprake is van gebarentaal en gesproken taal is de enige manier waarop tegemoet kan worden gekomen aan de behoeften van het kind, namelijk, het zo vroeg mogelijk kunnen communiceren met zijn/haar ouders, het ontwikkelen van de cognitieve vaardigheden, het verwerven van kennis over de wereld, het volledig kunnen communiceren met de omringende wereld, en het toegroeien naar de wereld van horenden en van Doven.

Welke vorm van tweetaligheid?

Voor het dove kind bestaat tweetaligheid uit de gebarentaal die gebruikt wordt door de Dovengemeenschap en uit de gesproken taal die gebruikt wordt door de horende meerderheid. De laatste taal zal verworven worden in de geschreven vorm, en waar mogelijk, in de gesproken vorm. Afhankelijk van het kind zullen de talen verschillende rollen spelen: bij sommige kinderen zal de gebarentaal dominant zijn, bij anderen de gesproken taal, en bij sommige kinderen zal er een evenwicht zijn tussen hun twee talen. Daarnaast zijn er verschillende vormen van tweetaligheid mogelijk omdat er verschillende niveau's van doofheid zijn en de situatie rond taalcontact gecompliceerd is (vier taalmodaliteiten, twee taalproductie- en taalwaarnemingsystemen, enzovoort). De meeste dove kinderen zullen dan ook in verschillende mate tweetalig en bicultureel worden. Hierin zijn zij niet anders dan ongeveer de helft van de wereldbevolking die met twee of meer talen leeft. (Het is vastgesteld dat er net zo veel, zo niet meer, tweetaligen zijn in de wereld als eentaligen). Net zoals andere tweetalige kinderen zullen dove kinderen hun talen in het dagelijkse leven gebruiken en zullen zij, in verschillende mate, tot twee werelden behoren – in dit geval, de horende wereld en de Dove wereld.

Welke rol heeft gebarentaal?

Gebarentaal moet als eerste taal (of als eerste van twee talen) verworven worden door kinderen met een ernstig gehoorverlies. Het is een natuurlijke, vloeiende taal die volledige en complete communicatie garandeert. In tegenstelling tot een gesproken taal, geeft gebarentaal het jonge dove kind de mogelijkheid om al vroeg volledig met zijn/haar ouders te communiceren op voorwaarde dat de ouders gebarentaal snel beheersen. Gebarentaal zal een belangrijke rol vervullen in de cognitieve en sociale ontwikkeling van het dove kind en zal hem/haar in staat stellen om kennis over de wereld te verwerven. Ook stelt gebarentaal het kind in staat om toe te groeien naar de Dovenwereld (één van de twee werelden waar hij/zij toe behoort) zodra er contact is gemaakt met die wereld. Daarnaast is het zo dat gebarentaal de verwerving van gesproken taal vergemakkelijkt, zij het in een gesproken of geschreven vorm. Het is algemeen bekend dat wanneer een eerste taal op normale wijze verworven wordt, zij het een gesproken of gebarentaal, dat dit de mogelijkheid tot verwerving van een tweede taal aanzienlijk vergroot. Tenslotte, het gebruik van een gebarentaal garandeert dat het kind in ieder geval een taal beheerst. Ondanks de aanzienlijke inspanningen van dove kinderen en de beroepskrachten waar zij mee te maken hebben, en ondanks het gebruik van verschillende technische mogelijkheden, is het een feit dat veel dove kinderen grote problemen hebben bij het produceren en waarnemen van gesproken taal in de gesproken vorm. Door te wachten tot een bevredigend niveau verworven is dat wellicht nooit bereikt zal worden, en in de tussentijd de toegang van het dove kind te weigeren tot een taal die zijn/haar

onmiddellijke behoeften vervult, neemt men een fundamenteel risico dat het kind een achterstand oploopt in zijn/haar linguïstische, cognitieve, sociale of persoonlijke ontwikkeling.

Welke rol heeft gesproken taal?

Tweetalig zijn houdt in dat men kennis heeft van twee of meer talen. De andere taal van het dove kind zal de gesproken taal zijn van de horende wereld waartoe hij/zij ook behoort. Deze taal, in zijn gesproken en/of geschreven vorm, is de taal van de ouders van het kind, zijn/haar broers en zusters, overige familieleden, toekomstige vrienden en werkgevers, enzovoort. Wanneer degenen die dagelijks interactie met het kind hebben geen gebarentaal kennen, dan is het belangrijk dat er in ieder geval communicatie plaatsvindt en dit kan dan alleen in de gesproken taal gebeuren. Deze taal, voornamelijk in zijn geschreven vorm, is ook een belangrijk middel voor de verwerving van kennis. Veel van wat wij leren, zowel thuis en in het bijzonder op school, wordt doorgegeven door middel van geschreven taal. Hieraan toegevoegd is het zo dat de onderwijsprestaties en de toekomstige beroepsmatige ontwikkeling van het dove kind in grote mate afhangt van een goede beheersing van de gesproken taal, in de geschreven vorm en waar mogelijk in de gesproken vorm.

Conclusie

Het is onze plicht om het kind de mogelijkheid te geven om twee talen te verwerven, de gebarentaal van de Dovengemeenschap (als een eerste taal wanneer het gehoorverlies ernstig is) en de gesproken taal van de horende meerderheid. Om dit te bereiken moet het kind in contact komen met de twee taalgemeenschappen en moet het de behoefte voelen om beide talen te leren en te gebruiken. Het uitgaan van één taal, vanwege recente technische mogelijkheden, is gokken met de toekomst van het dove kind. Het brengt de cognitieve en persoonlijke ontwikkeling van het kind in gevaar en ontkent de behoefte van het kind om toe te groeien naar de twee werelden waar het toe behoort. Een vroeg contact met de twee talen geeft het kind meer garanties dan contact met slechts één taal, ongeacht wat zijn/haar toekomst zal zijn, en ongeacht welke wereld hij/zij verkiest om in te leven (in het geval de keuze op slechts één wereld valt). Men zal nooit spijt hebben van het feit dat men twee talen kent maar men kan zeker spijt hebben van een tekort aan kennis, zeker wanneer dit de ontwikkeling in gevaar brengt. Het dove kind dient het recht te hebben om tweetalig op te groeien en het is onze verantwoordelijkheid om hem/haar daarbij te helpen.

Van dezelfde auteur

Grosjean, F. (1982). *Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Leven met twee talen: een introductie tot tweetaligheid.

Grosjean, F. (1987). Bilingualism. In *Gallaudet Encyclopedia of Deaf People and Deafness*. New York: McGraw-Hill.

Tweetaligheid. In de *Gallaudet encyclopedie van Doven en Doofheid*.

Grosjean, F. (1992). The bilingual and the bicultural person in the hearing and in the deaf world. *Sign Language Studies*, 77, 307-320.

De tweetalige en biculturele persoon in de horende en dove wereld.

Grosjean, F. (1994). Individual bilingualism. In *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Oxford: Pergamon Press.

Individuele tweetaligheid. In de *Encyclopedie van Taal en Linguïstiek*.

Grosjean, F. (1994). Sign bilingualism: Issues. In *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Oxford: Pergamon Press.

Tweetaligheid in Gebarentaal: kwesties. In de *Encyclopedie van Taal en Linguïstiek*.

Grosjean, F. (1996). Living with two languages and two cultures. In I. Parasnian (Ed.), *Cultural and Language Diversity: Reflections on the Deaf Experience* (pp. 20-37). Cambridge: Cambridge University Press.

Leven met twee talen en twee culturen. In I. Parasnian (Ed.), *Culturele en Taalverscheidenheid: reflecties op Doven*.